

Van Barbie tot Blackpink: hoe popcultuur verstrikt raakte in de strijd om de zee

17/12/2025

Wat hebben een Hollywoodfilm, een K-popwereldtour en internationale maritieme wetgeving met elkaar te maken? Meer dan je denkt. Achter roze glitter en uitzinnige fans gaat een stille strijd schuil over wie de zee mag claimen. Van Vietnam die de film Barbie verbiedt tot ruzies over kaartlijnen, artificiële eilanden en onderzeese namen: de oceaan blijkt een politiek mijnenveld. Terwijl grootmachten elkaar claims betwisten, reecht het VLIZ-project Marine Regions de wirwar van grenzen objectief in kaart te brengen. Popcultuur, recht en wetenschap komen zo opvallend dicht bij elkaar. Wil je weten hoe een stippellijn op een filmaart wereldwijde controverse kan ontketenen?

— BRITT LONNEVILLE

Een roze storm op zee

In de zomer van 2023 kleurden bioscopen wereldwijd roze. Barbie was overal, behalve in Vietnam. Daar werd de film halstarig van het witte doek geweerd. De reden? Niet Barbies pogingen tot het overerven van het door Ken geïnstalleerde patriërchaat, maar de weergave van een kaart. In één scène was op de zeeachtergrond een opgeschijnd eilandkaart te zien, waarop een stippellijn de Zuid-Chinese Zee doorkruiste.

Voor de Vietnamese overheid was dat geen kunstzinnige krul, maar een politiek statement: de lijn vertoende voor hen verdacht veel gelijkenissen met de beruchte nine dash line, symbool van China's claim op bijna het hele zeegebied tussen China, Taiwan, de Filipijnen, Maleisië, Brunei, Indonesië, Thailand, Cambodja en Vietnam. Reden genoeg voor hen om de film te weren.

Opgevoer op hetzelfde moment overkwam K-popgroep Blackpink iets gelijkaardigs. Toen hun management een kaart met vierdaagse Nederlandse, barstte in Vietnam opnieuw de woede los. Ook hier leek een vage stippellijn te verwijzen naar de Chinese claims. Fans van de Koreaanse popgroep riepen als gevolg hiervan zelfs op tot een boycot van de twee geplande concerten in de Vietnamese hoofdstad Hanoi.

Vietnam verbiedt film 'Barbie' vanwege kaart van Zuid-Chinese Zee, een extract uit een nieuwsveldzending van Deutsche Welle News op 6 juli 2023.

De zee was ooit van iedereen

Om te begrijpen waarom een filmaart tot internationale spanningen kan leiden, moeten we terug naar de zeventiende eeuw. Toen introduceerde de Nederlandse rechtsgeleerde Hugo Grotius het principe van de Mare liberum, de vrije zee. Volgens dit principe behoort de zee aan iedereen toe, en is iedereen er bijgevolg vrij om te reizen en handelen. Dat dit idee toen ontsproot aan een Nederlands brein, mag geen verrassing heten. Nederland beleefde in die periode zijn Gouden Eeuw met onder andere de Verenigde Oost-Indische Compagnie, en dit principe kwam dan ook vooral grote zeevarende naties ten goede.

Maar deze freedom of the seas bleef niet onbeperkt. Staten begonnen stilaan zones voor hun kust af te bakenen en tot hun territorium te rekenen; eerst zo ver als een kanonschot kon reiken (ongeveer 3 zeemijl), en later steeds verder. IJsland bijvoorbeeld, dat na de jaren '50 van de vorige eeuw zijn kabeljauwbestand zag slinken, breidde ter bescherming van de visserijsector zijn territoriale wateren uit tot 12, 50 en tenslotte 200 zeemijl vanaf de kustlijn. Gelukkig, telkens opnieuw een kabeljauwvoorst met het Verenigd Koninkrijk. Zo ontstonden de eerste maritieme grenzen.

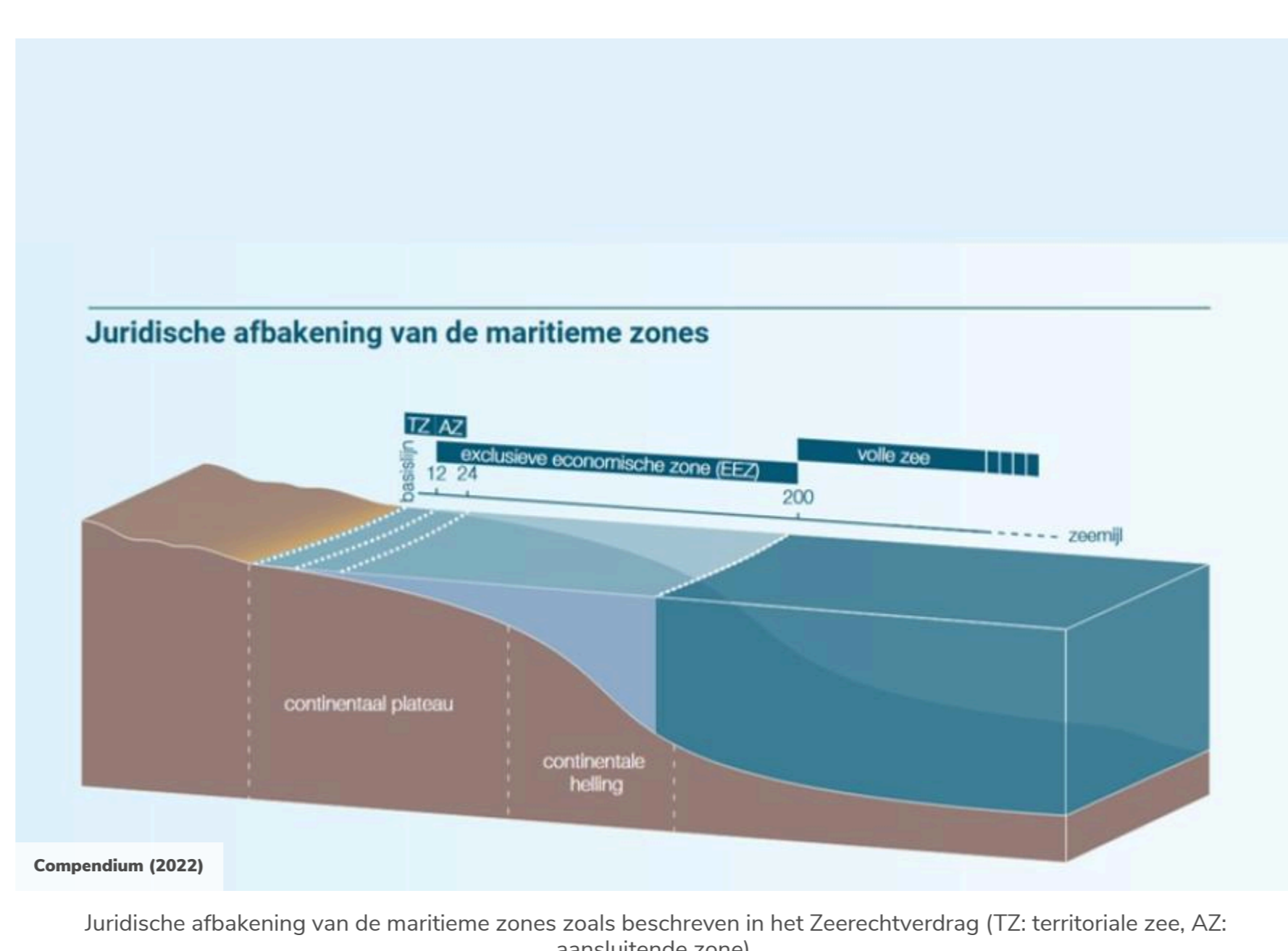

Spotprent over de IJslandse kabeljauwvoorlogen met het Verenigd Koninkrijk - uit Het Visserijblad van 5 september 1908.

Van kanonschot tot zeerechtverdrag

Om een lijn te trekken in de wirwar van claims, organiseerden de Verenigde Naties daarom verschillende conferenties. Dit leidde in 1982 tot het afschrijven van het Zeerechtverdrag (United Nations Convention on the Law of the Sea - UNCLOS). Dit uiteindelijke verdrag verdeelt de zee in zones met elk hun eigen rechten:

- De **territoriale zee** loopt vanaf de kustlijn tot maximaal 12 zeemijl (of zo'n 22 km) en valt volledig onder nationale jurisdictie. Hier gelden bijgevolg alle wetten die op het land ook van kracht zijn.
- De **Exclusieve Economische Zone**, of EEZ, loopt vanaf de kustlijn tot maximaal 200 zeemijl (370 km). In deze zone hebben landen exclusieve rechten op de natuurlijke rijkdommen (vis, olie en gas, windenergie...). Daartegenover staat dat de kuststaten verantwoordelijk zijn om deze rijkdommen te beschermen tegen overexploitatie.
- **Internationale wateren** zijn in principe vrij toegankelijk voor iedereen, maar onder bepaalde voorwaarden, zoals het uitsluitend vreedzaam gebruik ervan. Net omdat er weinig beperkingen zijn, blijven deze gebieden bijzonder kwetsbaar voor de negatieve impact van menselijke activiteiten. Om dit tegen te gaan werd in 2020 een Oceaansverdrag opgesteld, dat boogt om 30% van de oceaan te beschermen tegen 2030. Afgelopen september ratificeerde Marokko het verdrag als 60ste staat, waardoor het nu in werking zal treden.

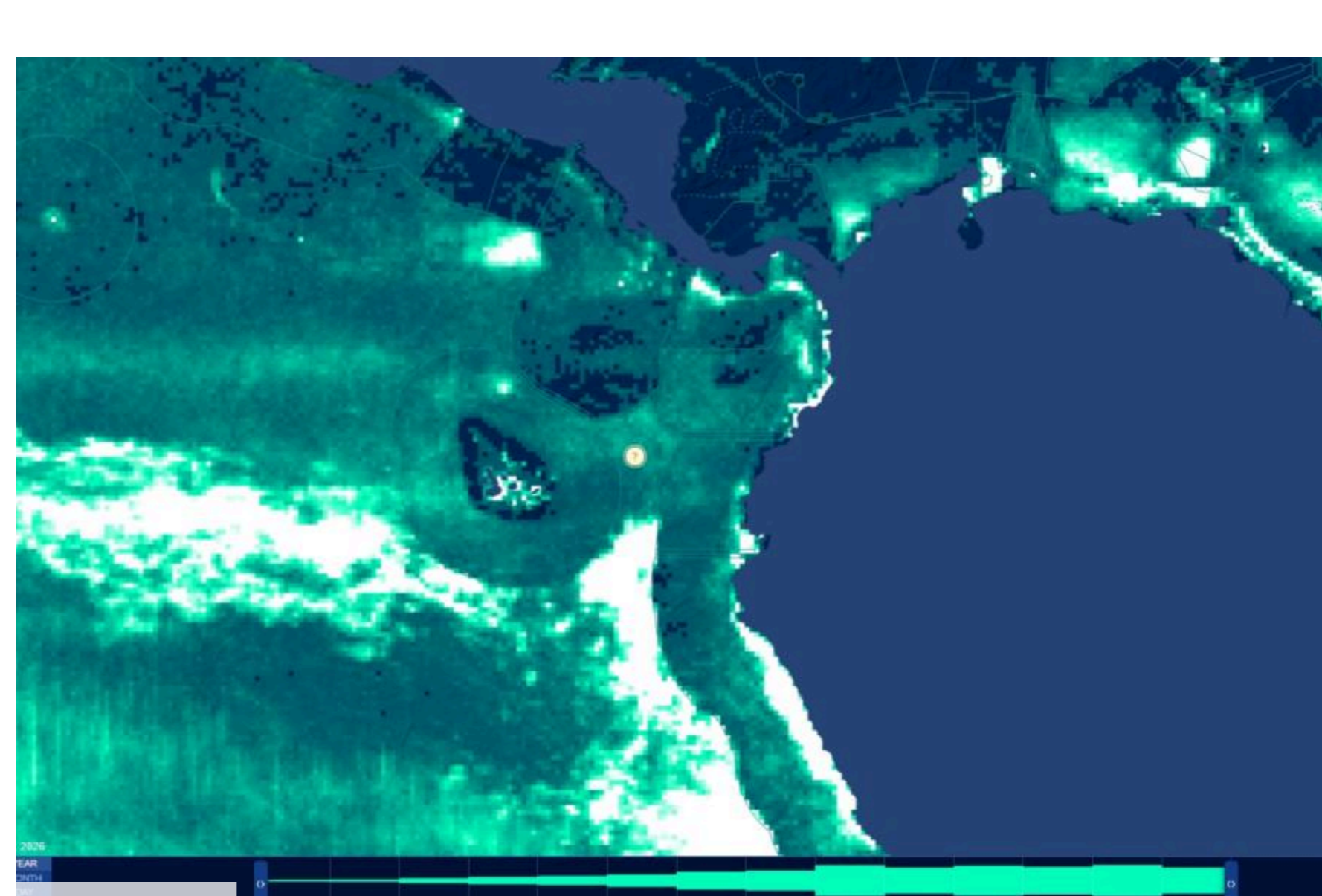

Juridische afbakening van de maritieme zones zoals beschreven in het Zeerechtverdrag (TZ: territoriale zee, AZ: aansluitende zone).

Deze maritieme zones worden in principe gemeten vanaf de kustlijn, maar die is niet altijd even eenvoudig te definiëren. Denk bijvoorbeeld aan de Schelde aan Nederlandse zijde, die zich een heel eind landinwaarts begeeft. Daarnaast is bepaald dat kunstmatige eilanden of boorplatformen niet meerekenen voor het uitbreiden van een zeegebied. En met de stijgende zeespiegel door klimaatverandering dringt een nieuw probleem: wat gebeurt er met de maritieme rechten van landen die letterlijk onder water verdwijnen?

Onzichtbare grenzen

Wie denkt dat maritieme grenzen enkel juridische curiosa zijn, heeft het bij het verkeerde eind. Schrijnend voorbeeld zijn de wateren rond de Galapagos-eilanden. Global Fishing Watch is een initiatief dat satelliet- en andere data samenbrengt om vissersij te monitoren en toont waar vissersschepen zich ophouden. Zelfs zonder grenzen te tekenen, zie je hoe er slechts in beperkte mate visserij is binnen de grenzen van de Exclusieve Economische Zone, terwijl er een drukte van jewelste is net buiten. Vissen houden uiteraard geen rekening met deze artificiële grenzen, en zwemmen zo nietsvermoedend hun einde tegemoet.

Grote visserijactiviteit net buiten de EEZ van de Galapagos-eilanden - in kaart gebracht door Global Fishing Watch voor de periode 2012-2026.

De data die deze grenzen zichtbaar maakt, komt van **Marine Regions**, een project van het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ). Hun team ontwikkelt open datasets met alle officiële maritieme grenzen ter wereld: van territoriale zeeën tot internationale wateren. Wat in 2005 begon als een initiatief om de biodiversiteit in de Noordzee in kaart te brengen, groeide uit tot een mondiale standaard gebruikt door wetenschappers, NGO's, bedrijven en overheden.

Zo brengt de website **Marine Traffic** het wereldwijde schepenverkeer in kaart en gebruikt hiervoor de grenzen die Marine Regions zichtbaar maakt. En zo zijn er nog tal van voorbeelden die Marine Regions gebruiken: **Global Fishing Watch**, **Sea Around Us**, **Deep-Sea Mining Watch**, om er maar enkele te noemen, alsook vele kranten en nieuwszites. Toen in 2019 een Amerikaanse drone oppoedde boven de Perzische golf, haalde het Iraanse regime die neer. The New York Times visualiseerde de vermoedelijke locatie aan de hand van Marine Regions. Neen, drones verschijnen niet alleen boven Zaventem...

Alleen al de dataset van de Exclusieve Economische Zones werd sinds zijn vorige update in oktober 2023 meer dan 100.000 keer gedownload. Begin 2026 verwacht het Marine Regions-team een nieuwe update van de dataset met maritieme grenzen te kunnen lanceren.

What's in a name?

Het lijkt eenvoudig maar het samenbrengen van deze data is best wel een hele klus. Niet elk land publiceert zijn maritieme grenzen digitaal. VLIZ-onderzoekers speuren in juridische teksten om coördinaten te vinden. Waar geen verdragen bestaan, berekenen ze middellijn als compromis. In plaats verschillende landen zich hetzelfde gebied toeigegen, tekent Marine Regions overlappende claims in platen van één harde grens. "We proberen neutraal te blijven," zegt databeheerder Lawrence Whatley, "maar niet iedereen is blij met onze kaarten."

Want zelfs de namen van zeeën kunnen diplomatiek gevoelig liggen. Het gebied tussen Japan en Zuid-Korea heet voor de Japanners de Zee van Japan, voor de Koreanen de Oostzee. Zelfs reisgids Lonely Planet balanceert op dat slappe koord en alterneert tussen beide namen in zijn gidsen voor de regio. En dat deze materie brandend actueel is, werd nog maar eens duidelijk toen president Trump aan het begin van zijn tweede ambtstermijn de Golf van Mexico eigenhandig omdoopte tot Golf van Amerika. Onder-tussen volgen techbedrijven zoals Google Maps deze naamverandering in functie van waar de gebruiker zich bevindt.

Dit soort spanningen heeft er toe geleid dat de Internationale Hydrografische Organisatie (IHO) in zijn nieuwe standaard geen namen van zeeën en oceaangebieden meer voerwerft. Elk gebied wordt nu aangeduid met een code, berekend aan de hand van de coördinaten van zijn middelpunt. Kwestie omtrent, of toch tenminste ontweken.

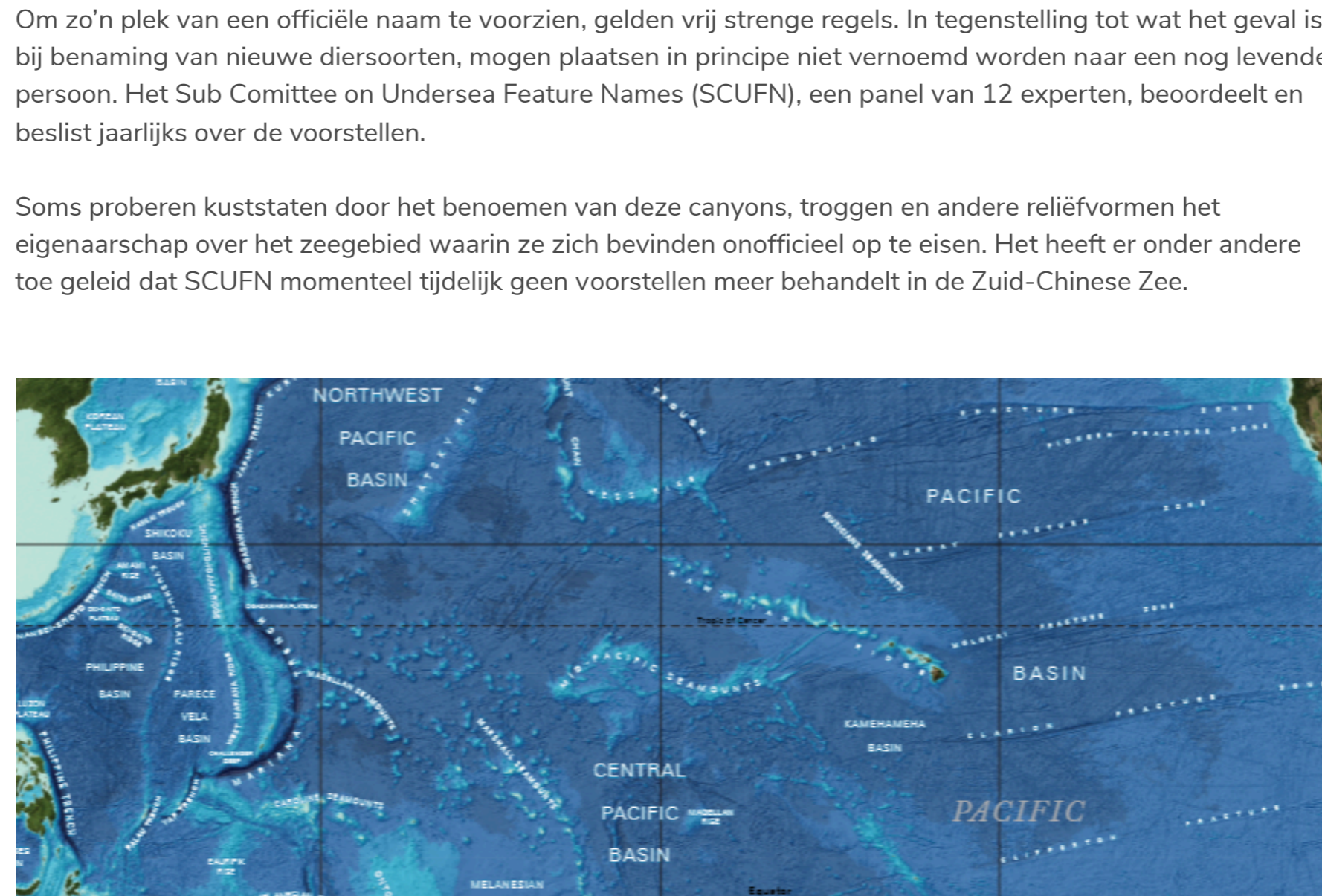
President Trump in het Witte Huis naast een kaart met de door hem voorgestelde benaming 'Gulf of America'

Zeeberg zkt. naam

Het team van **Marine Regions** ontdekt die gevoeligheden ook bij het samenstellen van zijn gazetteer, een databank die naast namen van zeeën en oceaangebieden ook die van onderzeese objecten zoals zandbanken en zeebergen bevat. Om wetenschappers toe te laten hier op onduidelijk manier naar te verwijzen, kennen ze aan elk van deze objecten een unieke code toe, en brengen ze synoniemen voor hetzelfde object samen onder diezelfde code. De databank bevat momenteel net geen 80.000 unieke namen, gaande van de vermoedelijke engelse naam 'Point Disappointment' op Antarctica tot het waarschijnlijk vrij puntige rif 'Wolverine Rock' bij Nieuw-Zeeland.

Om zo'n plek van een officiële naam te voorzien, gelden vrij strenge regels. In tegenstelling tot wat het geval is bij benaming van nieuwe diersoorten, mogen plaatsen in principe niet vernoemd worden naar een nog levende persoon. Het Sub-Committee on Undersea Feature Names (SCUFN), een panel van 12 experts, beoordeelt en beslist jaarlijks over de voorstellen.

Soms proberen kuststaten door het benoemen van deze canyons, troggen en andere reliëfvormen het eigenschap over het zeegebied waarin ze zich bevinden onofficieel op te eisen. Het heeft er onder andere toe geleid dat SCUFN momenteel tijdelijk geen voorstellen meer behandelt in de Zuid-Chinese Zee.

Bathymetrische kaart van de Pacificse Oceaan met benamingen van onderzeese objecten | General Bathymetric Chart of the Oceans (GEBCO)

Een controversiële stippellijn

En dat brengt ons terug bij onze dash line. De oorsprong van die lijn gaat terug tot Chinese kaarten uit de jaren '40 van de vorige eeuw. Op die kaarten beschijft een reeks streepjes een enorme boog over de Zuid-Chinese Zee. Binnen die boog liggen talloze kleine eilandjes en atollen, zoals de Paracel- en Spratly-eilanden. Ook andere omliggende landen claimen die. China heeft er zelfs enkele liften ongevoormt tot kunstmatige eilanden, maar volgens het VN-zee-recht levert dat geen extra territoriale rechten op. Pittig detail: in 2023 voegde China een tiende streep toe aan de lijn, ten oosten van Taiwan. Op deze manier tracht het land zijn aanspraak op het eiland verder kracht bij te zetten.

Door China gepubliceerde kaart met nieuw toegevoegde "tiende streep" ten oosten van Taiwan.

Niet enkel Vietnam verwerpt trouwens de Chinese plannen. De Filipijnen trokken naar het Internationaal Gerechtshof en kregen in 2016 gelijk van het tribunaal: de stippellijn is juridisch ongegrond. China legt de aanspraak echter naast zich neer. En zo blijft de regio een van de meest gespannen plekken ter wereld.

Terwijl grootmachten kaarten hertekenen en popiconen ongewild in diplomatieke stormen belanden, brengt het team van Marine Regions de wereldzeden verder in kaart. Zo probeert het Vlaams Instituut voor de Zee deze grenzen op neutrale wijze zichtbaar en toegankelijk te maken voor de wetenschap.

Lees meer

- De jungle op zee: de onbestrafte misdaden tegen mens en milieu op open zee. Urbina (2019) | [VLIZ-bib](#) (ook als [podcastreeks](#))
- The deepest map: The high-stakes race to chart the world's oceans. Trethewey (2023) | [VLIZ-bib](#)
- Marine Regions - impactreport. VLIZ-Jaarboek (2024) | [VLIZ-website](#)
- The Sea Around Us using Marine Regions | [YouTube-video](#)
- Global Fishing Watch using Marine Regions | [YouTube-video](#)
- Marine Regions is in juni 2023 officieel erkend als [UN Ocean Decade Project](#)

Meer lezen over :

- BEELD
- INTERNATIONAAL
- BLAUWE ECONOMIE
- UN OCEAN DECADE

Suggesties

Heb je zelf ideeën, interessante weetjes ...

[Stuur ons je suggestie](#)

Artikel delen

Lijkt dit artikel iets voor uw vrienden of collega's? Deel het met hen!

